Metodické usmernenie k legislatívnym zmenám týkajúcim sa sociálne znevýhodňujúceho prostredia

Bratislava | 14.9.2026

1. Účel dokumentu

Deti a žiaci zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia (ďalej len „SZP“) často čelia prekážkam, ktoré ovplyvňujú ich prístup ku vzdelávaniu a školskú úspešnosť. Preto je dôležité zabezpečiť jednotný a kvalitný zber údajov o tejto skupine detí a žiakov, ktorý umožňuje poskytovať cielenú podporu, plánovať potrebné opatrenia a efektívne smerovať finančné zdroje.

V nadväznosti na legislatívne zmeny, ktoré v priebehu roka upravili podmienky určovania detí a žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, spôsob ich evidencie a vykazovania, ako aj súvisiace podporné opatrenia a financovanie, je potrebné zabezpečiť jednotný postup pri ich uplatňovaní v praxi.

Toto metodické usmernenie je určené školám a školským zariadeniam s cieľom informovať o aktuálnych legislatívnych zmenách týkajúcich sa sociálne znevýhodňujúceho prostredia, spresniť postupy pri zisťovaní, preukazovaní, evidencii a vykazovaní údajov o deťoch a žiakoch zo SZP a zároveň poskytnúť prehľad o osobitostiach ich výchovy a vzdelávania a o podmienkach poskytovania príspevku na dieťa zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia.

2. Legislatívny rámec

Novelizáciou školského zákona sa mení spôsob určovania detí a žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia. Kým doteraz sa postavenie dieťaťa alebo žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia určovalo na základe vyjadrenia zariadenia poradenstva a prevencie, po novom sa vychádza zo splnenia najmenej jednej zo zákonom ustanovených podmienok podľa § 145ca ods. 2 alebo zo záveru diagnostického vyšetrenia vykonaného zariadením poradenstva a prevencie. Táto zmena si vyžaduje úpravu spôsobu evidencie údajov o deťoch a žiakoch zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia.

Definícia SZP

Sociálne znevýhodňujúce prostredie je prostredie, ktoré nepriaznivo ovplyvňuje rozvoj vedomostí, schopností, zručností, emocionálnych vlastností a osobnosti detí a žiakov.

Dieťaťom zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia alebo žiakom zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia sa rozumie dieťa alebo žiak,

1. ktorý spĺňa najmenej jednu podmienku podľa § 145ca ods. 2 alebo

2. ktorému zariadenie poradenstva a prevencie na základe diagnostického vyšetrenia potvrdilo, že nemá veku primerane rozvinuté vedomosti, schopnosti, zručnosti, emocionálne vlastnosti a táto skutočnosť nevyplýva zo zdravotného znevýhodnenia.

Podmienky SZP

Za sociálne znevýhodňujúce prostredie sa podľa § 145ca ods. 2 považuje, ak

a) obaja zákonní zástupcovia získali najviac nižšie stredné vzdelanie; ak je zákonným zástupcom osoba, ktorá je slobodná, rozvedená alebo ovdovená a nevedie s inou osobou spoločnú domácnosť, tá získala najviac nižšie stredné vzdelanie,

b) obaja zákonní zástupcovia sú vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov; ak je zákonným zástupcom osoba, ktorá je slobodná, rozvedená alebo ovdovená a nevedie s inou osobou spoločnú domácnosť, tá je vedená v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov,

c) dieťa alebo žiak je členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi,

d) žiak bol umiestnený vo výchovnom zariadení,

e) dieťa alebo žiak je žiadateľom o udelenie medzinárodnej ochrany, azylantom alebo cudzincom s udelenou doplnkovou ochranou, alebo

f) žiak nezískal predprimárne vzdelanie.

3. Vyhodnocovanie skutočností

Ministerstvo školstva vedie relevantné osobné údaje v centrálnom registri a porovnáva ich za účelom vyhodnotenia podmienok podľa § 145ca ods. 2 s údajmi vedenými v registri fyzických osôb a údajmi poskytnutými ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny.

Automatizácia procesu

Ministerstvo školstva vyhodnocuje splnenie podmienok podľa § 145ca ods. 2 a v prípade splnenia najmenej jednej podmienky vyznačí príznak SZP príslušnému dieťaťu alebo žiakovi v zozname, ktorý bude následne k 15.9.2026 zverejnený pre každú školu na webovej stránke RIS - Portál. U detí a žiakov, ktorí sa nachádzajú v zozname vytvorenom ministerstvom, nie je potrebné zadávať v školskom informačnom systéme príznak SZP.

Komentár [KD1]: pre mňa nie je jednoznačné, ktoré kritériá vyhodnocuje ministerstvo a teda nie je potrebné zadávať zo strany škôl, ešte viac by som rozpísala

Škola príznak SZP vyhodnocuje iba v prípadoch, ak dieťa alebo žiak nie je uvedený v zozname zverejnenom ministerstvom, ale škola má vedomosť, že spĺňa jednu z nasledujúcich podmienok:

Komentár [KD2]: čiže tieto podmienky a CPP zadáva škola? nižšie som sa nedostala, ale bude potrebné špecifikovať, ako tieto info má škola/riaditeľ získať.

a) obaja zákonní zástupcovia získali najviac nižšie stredné vzdelanie; ak je zákonným zástupcom osoba, ktorá je slobodná, rozvedená alebo ovdovená a nevedie s inou osobou spoločnú domácnosť, tá získala najviac nižšie stredné vzdelanie,
b) obaja zákonní zástupcovia sú vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov; ak je zákonným zástupcom osoba, ktorá je slobodná, rozvedená alebo ovdovená a nevedie s inou osobou spoločnú domácnosť, tá je vedená v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov,
c) dieťa alebo žiak je žiadateľom o udelenie medzinárodnej ochrany, azylantom alebo cudzincom s udelenou doplnkovou ochranou.

V takomto prípade škola v školskom informačnom systéme vyznačuje u dieťaťa alebo žiaka príznak SZP a vyberá jednu z týchto troch možností ako dôvod.

Zároveň zostáva v platnosti, že škola príznak SZP vyznačuje v prípade oznámenia zariadenia poradenstva a prevencie na základe diagnostického vyšetrenia o skutočnosti, že dieťa alebo žiak nemá veku primerane rozvinuté vedomosti, schopnosti, zručnosti, emocionálne vlastnosti a táto skutočnosť nevyplýva zo zdravotného znevýhodnenia.

Aktuálny postup evidovania detí a žiakov zo SZP je podrobnejšie popísaný vo Videonávode k zberu údajov, a zároveň je aktualizovaný v praktickom návode Evidencia SZP, ktorý je zverejnený na stránke RIS - Portál.

4. Chýbajúce alebo neaktuálne údaje

V prípade, že škola má odôvodnené podozrenie, že dieťa alebo žiak spĺňa najmenej jednu podmienku podľa § 145ca ods. 2, avšak splnenie podmienky nebolo v automatizovanom procese tak vyhodnotené z dôvodu chýbajúcich alebo neaktuálnych zdrojových dát, môže s informovaným súhlasom zákonného zástupcu predložiť ministerstvu školstva doklad preukazujúci túto skutočnosť za účelom úpravy týchto údajov.

Člen domácnosti

Za dieťa alebo žiaka zo SZP sa považuje aj dieťa alebo žiak, ktorý je členom domácnosti, v ktorej žije dieťa alebo žiak zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia podľa písmena a), b) alebo písmena c). V tomto prípade predloží škola s informovaným súhlasom zákonného zástupcu ministerstvu školstva doklad preukazujúci skutočnosť o vedení spoločnej domácnosti.

Zákonný zástupca nie je biologický rodič

Vzhľadom na limitovanú dostupnosť dát o zákonných zástupcoch, ktorí nie sú zároveň aj biologickými rodičmi dieťaťa alebo žiaka, v prípade, že informačný systém nevyhodnotí túto skutočnosť automaticky, predloží škola s informovaným súhlasom zákonných zástupcov ich osobné údaje v rozsahu § 157 ods. 3 písm. c) ministerstvu školstva.

Cudzinci

V prípade, že ide o dieťa alebo žiaka, ktorý je žiadateľom o udelenie medzinárodnej ochrany alebo cudzincom s udelenou doplnkovou ochranou, a informačný systém nevyhodnotil v reálnom čase tento údaj, predloží škola s informovaným súhlasom zákonných zástupcov ministerstvu školstva doklad preukazujúci túto skutočnosť.

Diagnostické vyšetrenie

V prípade, že dieťa alebo žiak nespĺňa podmienky podľa § 145ca ods. 2, avšak nemá veku primerane rozvinuté vedomosti, schopnosti, zručnosti, emocionálne vlastnosti a táto skutočnosť nevyplýva zo zdravotného znevýhodnenia, požiada škola o diagnostické vyšetrenie v zariadení poradenstva a prevencie, ktoré vykoná s informovaným súhlasom zákonného zástupcu alebo zástupcu zariadenia.
Správu z diagnostického vyšetrenia poskytne príslušné zariadenie poradenstva a prevencie zákonnému zástupcovi alebo zástupcovi zariadenia a informáciu o skutočnosti oznámi škole. Po potvrdení skutočnosti dieťa alebo žiak absolvuje diagnostické vyšetrenie na tento účel každoročne.

5. Príspevok na dieťa alebo žiaka zo SZP

Ministerstvo školstva pridelí a poskytne z kapitoly ministerstva školstva zriaďovateľovi materskej školy, základnej školy a strednej školy v priebehu kalendárneho roka príspevok na deti a žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia. Účelom príspevku podľa prvej vety je odstraňovanie nerovností a bariér, ktoré deťom a žiakom zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia bránia v rovnakom prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu.

Príspevok na deti a žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia ministerstvo školstva určí podľa počtu detí a žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia v materských školách, základných školách a stredných školách, ktoré zároveň nie sú deťmi a žiakmi so zdravotným znevýhodnením a výšky príspevku na dieťa a žiaka zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia. Výška príspevku na dieťa a žiaka zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia na kalendárny rok sa určí ako podiel objemu finančných prostriedkov rozpočtovaných na tento účel a počtu všetkých detí a žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, ktoré zároveň nie sú deťmi a žiakmi so zdravotným znevýhodnením v materských školách, základných školách a stredných školách podľa stavu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

Príspevok na deti materskej školy zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia sa poskytuje na úhradu nákladov

a) na osobné náklady zamestnancov, ktorí sa podieľajú na výchove, vzdelávaní a podpornej činnosti vo vzťahu k deťom zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia,

b) na vybavenie miestnosti určenej na výchovu a vzdelávanie detí didaktickou technikou, učebnými pomôckami, pracovnými zošitmi a pracovnými listami,

c) súvisiacich s pobytom detí na aktivitách podľa osobitného predpisu,

d) za spotrebný materiál použitý pri výchove a vzdelávaní detí vrátane hygienických prostriedkov a posteľného oblečenia a prevenciu v oblasti fyzického zdravia detí zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia,

e) za odevy detí použité v materskej škole pri výchove a vzdelávaní.

Príspevok na žiakov základnej školy a strednej školy zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia sa poskytuje na úhradu nákladov na

a) osobné náklady zamestnancov, ktorí sa podieľajú na výchove, vzdelávaní a podpornej činnosti vo vzťahu k žiakom zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia vrátane príplatkov za prácu so žiakmi zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia,

b) vybavenie didaktickou technikou a učebnými pomôckami pre žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia,

c) účasť žiakov na aktivitách, ktoré sú súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu alebo na aktivitách nad rámec vyučovania, ktoré prispievajú k všestrannému duševnému a fyzickému rozvoju žiakov v súlade s cieľmi výchovy a vzdelávania,

d) zabezpečenie základných hygienických potrieb a prevencie v oblasti fyzického zdravia žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia,

e) zabezpečenie pomôcok pre žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia nad rámec dotácie na školské potreby poskytnutej podľa osobitného predpisu,

f) zabezpečenie doplnkového stravovania.

6. Osobitosti výchovy a vzdelávania detí a žiakov zo SZP

Zaraďovanie detí a žiakov do tried a škôl

Deti zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia alebo žiaci zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia sa zaraďujú do triedy materskej školy, triedy základnej školy alebo do triedy strednej školy spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi.

Do samostatnej triedy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nemožno zaradiť dieťa výlučne z dôvodu, že pochádza zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia.

Dieťa alebo žiak, ktorého špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú výlučne z jeho vývinu v sociálne znevýhodňujúcom prostredí, nemôže byť prijatý do školy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením alebo do triedy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením v materskej škole, základnej škole alebo v strednej škole.

Dôvody na zaradenie žiaka do adaptačnej triedy nemôžu vyplývať výlučne zo zdravotného znevýhodnenia alebo z dôvodu, že pochádza zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia.

Individuálne podmienky výchovy a vzdelávania

Výchova a vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia a žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia sa v školách uskutočňuje podľa individuálnych podmienok v súlade s príslušným podporným opatrením. Individuálnymi podmienkami sú:

a) úprava organizácie výchovy a vzdelávania,

b) úprava prostredia, v ktorom sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje, alebo

c) uplatnenie špecifických metód a foriem výchovy a vzdelávania.

V rozhodnutí o prijatí môže materská škola určiť adaptačný pobyt, ktorý nesmie byť dlhší ako tri mesiace, alebo ak ide o prijatie dieťaťa zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia diagnostický pobyt dieťaťa, ktorý nesmie byť dlhší ako tri mesiace.

Zriaďovateľ základnej školy môže v osobitných prípadoch znížiť najnižší priemerný počet žiakov v triedach. Za osobitný prípad sa považuje vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, ak je z celkového počtu žiakov školy viac ako 80 % žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia.

Personálne zabezpečenie podpory

V materskej škole pôsobí na každých 25 detí zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia jeden pedagogický asistent, jeden sociálny pedagóg alebo jeden sociálny pracovník. V základnej škole a strednej škole pôsobí na každých 50 žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia jeden pedagogický asistent, jeden sociálny pedagóg alebo jeden sociálny pracovník. Ak je počet detí zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia v materskej škole alebo počet žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia v základnej škole vyšší ako 25, škola zabezpečuje vykonávanie činností podľa § 152c ods. 1 školského zákona.